

традиційна модель економічного зростання вимагає модернізації через впровадження принципів інклюзії, що дозволять працівникам інвестувати в розвиток своїх навичок і підвищать шанси на успіх для фірм. Центральним завданням інклюзивної економіки є поліпшення якості життя через розширення можливостей самореалізації членами всіх соціальних груп і особливо представниками малозабезпечених верств населення. З точки зору фахівців ОЕСР, досягнення цієї мети передбачає проведення комплексу структурних трансформацій. Об'єднуючим елементом перетворень має виступати створення умов, в рамках яких прискорення зростання продуктивності праці буде доповнюватися скороченням нерівності доходів і створенням максимально сприятливої атмосфери для розкриття творчого потенціалу кожної особистості.

Список літератури

1. Pacetti E.G. The Five Characteristics of an Inclusive Economy Getting Beyond the Equity-Growth Dichotomy // The Rockefeller Foundation. 2016. December 13/. URL: <https://www.rockefellerfoundation.org/blog/five-characteristics-inclusive-economy-getting-beyond-equity-growth-dichotomy/>
2. UNESCO. Inclusion in education. URL: <https://en.unesco.org/themes/inclusion-in-education>
3. Інклюзивність в бізнесі – можливість, від якої виграють усі. URL: <https://www.work.ua/ru/articles/employer/1737/>
4. The Growth Report Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development. Commission on Growth and Development. 2008. Washington, DC: World Bank. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6507/449860PUB0Box3101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf?sequence=1&isAllowe>
5. Мамедов О. Экономика инклюзивной цивилизации. *Terra Economicus*. 2017. С. 6–18.

Бабляк Катерина

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студентка БП-2 «Економіка»

«ПІДХОДИ ВИРІШЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ»

Державні університети в Україні мають фінансові проблеми – не вистачає коштів на капітальні ремонти, коштів з загального фонду не вистачає повністю на зарплати працівників університету та комунальні послуги, фінансування науки є недостатнім. Метою цієї роботи є аналіз передумов, плюсів та мінусів зміни форми власності університету, та пошук інших варіантів вирішення фінансових проблем. У цих тезах я досліджуватиму та пропонуватиму актуальні вирішення фінансових проблем для Національного університету «Києво-Могилянська Академія».

Державний університет в Україні отримує фінансування від держави у загальний фонд та надає платні послуги отримуючи кошти у спеціальний фонд. Загалом, державне фінансування складає близько половини фінансування університету.

Щоб отримати державні кошти, університет подає бюджетний запит щороку з розрахунком на два роки вперед. Державна модель фінансового управління – централізована з елементами інкрементної моделі. Сума, згідно з моделлю, з року в рік не міняється, та заснована на показниках минулого року – університет не може перевищити затребувану ним суму порівняно з минулим роком.

Окрім державних коштів, є інші джерела доходу, дозволені державним університетам законодавством. До них належать: надання платних послуг, а саме розміщення контрактних навчальних місць, та зовнішнє фінансування – гранти, благодійність. [4]

Наступним недоліком державної форми власності університету є контроль держави над самостійним наданням платних послуг університетом, їхній перелік є вичерпним та обмежений законодавством («Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності»). Також програми повинні бути ліцензовані державою. [8]

Одним з недоліків державної форми власності університету є те, що структурні підрозділи університету, а саме планово-фінансовий відділ, бухгалтерія, відділ по контролю та діловодству, зазнають значного навантаження, пов'язаного з підготовкою, супроводом та поданням документації державі та окремим організаціям – наприклад «Прозорро». [7]

Для бухгалтерії та планово-фінансового відділу це навантаження пов'язане з постійним обліком, надання звітів про використання бюджетних коштів, створенням та поданням бюджетних запитів, публікуванням та підготовкою всієї інформації для відкритого доступу. [9]

При такому великому навантаженні, результати співпраці з державою з року в рік не міняються – сума фінансування залишається такою самою, і її не вистачає на потреби університету, зокрема навіть для повної оплати праці працівників та оплати комунальних послуг. Державне фінансування очікувано не збільшиться найближчим часом, тому суперечки щодо бюджету, його формування та перерозподіл, перестали бути предметними. Загалом, грошей у бюджеті не вистачає, тому цій сумі немає як збільшитись.

Другим джерелом фінансування університету є кошти з інших джерел, зокрема платні освітні послуги. Кошти, отримані як плата за навчання за контрактом надходять у спеціальний фонд.

Наступним недоліком державної форми власності університету є те, що попри те, що ці кошти університет заробив самостійно, так як університет є державним, кошти також є державними. Відповідно, розпоряджатися ними також дозволено лише згідно з кошторисом, який складається згідно з законодавством та узгоджується з «Бюджетним кодексом». [4,8,10]

Фактично, університет не має фінансової автономії ні з одним типом надходжень, не має власності ні над якими коштами і має дуже велику кількість адміністративного навантаження.

Також, державний університет може проводити закупівлі усіх послуг – від матеріального забезпечення до комунальних послуг лише за тендерними процедурами. Тендерні процедури також вимагають значного обсягу документації. Зараз використовують систему «Прозорро». Проте у ній є недоліки – несумлінність викривати послуг обходити систему та підвищувати суму замовлення, при тому, що це незаконно. Найбільш небезпечними є проблеми з тендерами комунальних послуг –розірвавши угоду університет буде змушений два місяці бути без необхідних для існування послуг - води або електроенергії. Перевагами тендерних процедур є зобов'язання виконати контракт про надання послуг, прозорість конкурсу. Комерційній установі не потрібно брати участь у тендерах. [9]

З вище зазначених передумов розглянемо зміну форми власності з державної на приватну.

Частково вона вирішує вищезазначені проблеми, але є певні недоліки:

- Університет як комерційна структура повинен буде сплачувати податок на оренду землі, будівель та податок на прибуток;

- Університет втрачає місця за державним замовленням та державні кошти. Приватний університет може отримувати місця за держзамовленням, але не так багато. Державні кошти перестануть бути основним джерелом фінансування;
- Необхідно буде змінити структуру і організацію в університеті, структуру управління;
- Необхідно буде перекваліфікувати співробітників підрозділів, так як система обліку державної установи суттєво відрізняється від системи обліку комерційної установи;
- Змінивши форму обліку з державної на комерційну при зміні управління університету на управління центрами відповідальності – навантаження на окремі факультети може зрости;

Наразі, згідно з зазначеним передумовами, недоліками та перевагами, фінансові проблеми університету можна вирішити за допомогою інших способів.

Я бачу розсудливим рішенням поки що не зміну форми власності університету.

Університету, незалежно від форми власності, але особливо приватному, є вигідно співпрацювати з компаніями та підприємцями.

Підприємці можуть спонсорувати окремі дослідження в університеті розвиваючи і спонсорує науку. Так само можна спонсорувати навчальні програми.

Підприємці можуть надавати гранти університету для окремих конкретних досліджень, очікуючи отримати результати, за аналогом платних послуг. Щоб компанія була зацікавлена в послугах університету, мотивацією може бути бренд НаУКМА, як виконавця замовлення, і авторитетність університету у науковому середовищі, що збільшить авторитетність дослідження.

Розвиток наукової школи НаУКМА та стратегічне позиціонування НаУКМА як бренду на ринку досліджень посилило б обізнаність і бажання підприємців щодо можливості співпраці.

Потрібно позиціонувати НаУКМА як інтелектуальний центр науки і освіти, в якому працюють науково-педагогічні працівники – фахівці своєї області, вчаться перспективні студенти та університет може виконувати складні наукові дослідження.

Мотивацією для компаній спонсорувати навчальні програми університету може бути освітня підготовка кадрів, можливим є спонсорство навчальних програм з попередньою гарантією для кращих студентів працевлаштуватися в компанії, спонсорство може бути просто благодійною фінансовою допомогою університету.

Такий тип освітніх та наукових програм називається technology transfer. [2,3]

Підсумовуючи вищесказане, фінансова автономія державного університету згідно з діючим законодавством є неможливою, західна форма власності state-owned є неможливою відповідно до законів «Про Вищу Освіту» та «Бюджетний Кодекс». [4, 10]

Є багато причин змінити форму власності університету на приватну, в основному, це надмірне адміністративне навантаження без очевидних переваг, окрім державного фінансування та відсутність перспектив в цьому плані. При цьому, треба врахувати можливі ризики - в основному фінансові. Для того, щоб підготувати плацдарм для зміни форми власності та забезпечити стабільне фінансове положення в майбутньому – необхідно співпрацювати з інвесторами та підприємцями, заохочувати їх до співпраці. Основою для співпраці буде Могилянський Бренд.

Список літератури

1. Baldridge J. V. Models of University Governance: Bureaucratic, Collegial, and Political. ERIC. 1971. N/A. P. 3–20.
2. Černiauskas, G., & Seiranov, J. (2011). University reserves management: international practices and opportunities for Lithuania. Business, Management and Economics Engineering, 9(2), 185-200.

3. Ivanova N. Modern trends in higher education funding [electronic resource] / Nataliia Ivanova, Tetyana Kuznetsova, Irina Khoma // Modern Science — Moderni věda. - 2019. - № 3. - P. 44-54.
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 13 жовт. 2021 р.
5. Заклади вищої освіти | Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Заклади вищої освіти | Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/>.
6. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова Каб. Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228 : станом на 13 жовт. 2021 р.
7. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами освіти, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності : Постанова Каб. Міністрів України від 27.08.2010 р. № 796 : станом на 13 жовт. 2021 р.
8. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII : станом на 13 жовт. 2021 р.
9. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI : станом на 13 жовт. 2021 р.

Бажал Ю.М.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
д.е.н., проф., зав. кафедри економічної теорії

ТРАДИЦІЙНІ НАУКОВІ ТА ОСВІТНІ ІНСТИТУЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОСИСТЕМИ УКРАЇНИ

В сучасних документах державної науково-технологічної політики України, наслідуючи передовий світовий досвід, активно використовується категорія інноваційної екосистеми при формуванні цілей та завдань такої політики. Проте можна спостерігати, що дедалі більше відходить у затінок така важлива і системотворча складова даної екосистеми як розвиток традиційних, історично сформованих наукових та освітніх інституцій. Відомо, що сьогодні в Україні такі інституції знаходяться в режимі виживання. Держава не забезпечує повноцінне фінансування фундаментальних досліджень в державних академіях наук та матеріально технічну базу класичних університетів і колишніх славетних політехнічних інститутів, де багато років формувалася та накопичувався інтелектуальний інженерний капітал. Фінансування в обсягах, які дозволяють цим інституціям розвиватись у відповідності до викликів часу та критеріїв міжнародної конкурентоспроможності.

Практика застосування таких критеріїв в Україні не спрямована на оцінку ефективності традиційних інституцій науки та освіти, а по суті спрямована на заохочення окремих українських учених, особливо талановиту молодь, працювати на розвиток іноземних інституцій науки та освіти. Але чи укріплює така практика науково-технологічний потенціал України? На Рисунку 1 представлено динаміку кількості науково-технічних організацій України в 2000-2019 роках [1]. Можна бачити від'ємний тренд і суттєве зменшення таких організацій.